

POL-10 Kruuti Petri

10.11.2008

JULKINEN; korjattu versio; jakelua korjattu

Viite

UTP 22/2008 vp

Asia

Presidentti Medvedevin aloite eurooppalaisesta turvallisuussopimuksesta

Ohessa toimitetaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle perustuslain 97§ mukaisesti muistio, joka käsittelee presidentti Medvedevin aloitetta eurooppalaisesta turvallisuussopimuksesta.

Yksikön päällikkö

Timo Kantola

LIITTEET

1 kpl muistio

Asiasanat ETYJ, Venäjä

Hoitaa UM

Tiedoksi

UTP 22/2008 vp

Presidentti Medvedevin aloite eurooppalaisesta turvallisuussopimuksesta

Venäjän presidentti Medvedev ehdotti Berliinissä 5.6.2006 Euroopan turvallisuutta koskevan oikeudellisesti sitovan sopimuksen laatimista. Medvedev totesi, että ETYJ ei ole onnistunut kasvamaan täysimittaiseksi alueelliseksi järjestöksi. Medvedev toi esille niin järjestön omat rakenteelliset ongelmat kuin maanosan muut järjestöt. Venäjän mukaan sopimukseen tulisi sisällyttää jakamattoman turvallisuuden ja asevalvonnan kysymykset.

Venäjä on esittänyt myös yleiseurooppalaisen huippukokouksen koollekutsumista. Siinä käynnistettäisiin turvallisuussopimuksen valmistelu. Kokoukseen osallistuisivat kaikki Euroopan maat erillisinä valtioina, jättäen sivuun sitoumuksensa liittoumiin tai muihin mahdollisiin taustaryhmiin. Tavoitteena olevaan turvallisuussopimukseen voisivat liittyä euro-atlantisella alueella toimivat järjestöt. Venäjän alkuperäisenä tavoitteena näyttäisi olevan olemassa olevien järjestöjen ja yhteistyöfoorumien, ml. ETYJ, yläpuolelle sijoittuva sopimusjärjestely. Myöhemmin esitettyjen venäläiskommenttien (esim. Washingtonin ETYJ-seminaari lokakuussa) mukaan järjestöt voisivat osallistua sopimusneuvotteluihin alusta asti.

Medvedev täsmensi aloitetta Ranskan Evianissa 8.10. Sopimuksen tulisi vahvistaa Euro-atlantisen alueen keskeiset yhteistoiminnan periaatteet, ml kansainvälisen oikeuden noudattaminen ja valtioiden suvereniteetin sekä alueellisen koskemattomuuden kunnioittaminen. Voimankäytön torjuminen kansainvälisissä suhteissa tulisi vahvistaa. Sopimuksen pitäisi turvata tasapuolinen turvallisuus ml pidätyminen toisten turvallisuutta heikentäviltä liittokuntajärjestelyiltä. Tulisi vahvistaa, että millään järjestöllä ei ole eksklusiivista oikeutta Euroopan turvallisuuden ylläpitoon. Lisäksi sopimuksella tulisi määritellä keskeiset asevalvontaparametrit, ja yhteistyön tulisi ulottua asesulkukysymyksiin, terrorismiin ja huumeiden vastaiseen työhön. Medvedev myös alleviivasi ydinaseriisunnan merkitystä sekä jatkon turvaamista vuonna 2009 päättyvälle START -sopimukselle.

Medvedev korostaa Venäjän yhteistyöhalua EU:n suuntaan ja Venäjän eurooppalaista identiteettiä. Unionille annetaan kiitosta Georgian kriisin hoitamisesta. Medvedev kuitenkin huomauttaa, että olemassa oleva turvallisuusarkkitehtuuri ei pystynyt estämään Georgian tapahtumia.

Ranskan presidentti Sarkozy on pitänyt tärkeänä, että Venäjän esille nostamista kysymyksistä ja Medvedevin uudesta turvallisuussopimuksesta Vancouverista Vladivostokiin käydään keskustelua. Euroopan turvallisuutta koskevat kysymykset ovat yhteisiä ja kuuluvat EU:n ja Venäjän väliseen vuoropuheluun. Sarkozy asetti Evianin puheessaan selkeitä ehtoja Medvedevin ehdotusten käsittelylle. Ranskan presidentti alleviivasi, että yhteistyön tulee nojata olemassa oleviin saavutuksiin; 1) Naton ja kylmän sodan päättymistä osoittavan Naton ja Venäjän välisen neuvoston olemassaoloon. Nato-Venäjä -neuvosto on tarkoitettu yhteiseen strategiseen pohdintaan ja konkreettisen yhteistyön harjoittamiseen; 2) EU:n ja Venäjän välinen yhteistyö, josta osoituksena on Venäjän osallistuminen kriisinhallintaan Tshadissa. Ranska on valmis syventämään yhteistyötä Venäjän kanssa kaikissa järjestöissä.

Sarkozy tuki keskustelujen jatkamista Euroopan turvallisuusajattelun uudistamisesta ETYJin puitteissa. Hän ehdotti huippukokouksen koollekutsumista vuoden 2009 loppuun mennessä. Sarkozyn mukaan huippukokouksessa voitaisiin keskustella Medvedevin ehdotuksista samoin kuin EU:n ajatuksista puolustuskysymyksistä Euroopassa.

Sarkozy muistutti, että yhteisen turvallisuuden käsitteen tulee nojautua yhteisten etujen lisäksi myös yhteiseen arvopohjaan. Voimatasapaino ei takaa kestäväää turvallisuutta, vaan tarvitaan demokratiaa ja ihmisoikeuksia vahvistamaan vakautta. Euroopan laajuinen turvallisuusrakenne sisältäisi Sarkozyn mukaan tavanomaista aseistusta koskevat järjestelyt ja konfliktien ratkaisemista koskevat mekanismit.

Sarkozy alleviivasi myös Yhdysvaltain ottamista mukaan tuleviin keskusteluihin. Euroopan ja Yhdysvaltain välistä suhdetta ei tule pelätä. Kyse on liittolaisuudesta ja Euroopan turvallisuus tukeutuu vahvaan transatlantiseen siteeseen. Sarkozy katsoi myös, että Euroopassa tulee irtisanoutua lopullisesti etupiireistä ja kunnioittaa kaikkien maiden itsenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta.

EU:ssa on käyty vasta hyvin alustavaa ja epävirallista keskustelua Medvedevin aloitteesta. Sen sisällöstä on toivottu tarkempaa tietoa.

Keskustelussa Medvedevin aloite on nähty kytkeytyvän useisiin esilläoleviin kansainvälisiä suhteita hieittäviin kysymyksiin, kuten Naton laajeneminen, ohjuspuolustus, alueelliset konfliktit, ETYJin toimintaedellytysten parantaminen ja TAE-sopimus. Keskustelu Ukrainan ja Georgian Nato-jäsenyydestä jatkuu Bukarestin huippukokouksen pohjalta, mutta Venäjä suhtautuu näiden maiden jäsenyysspyrkimyksiin kriittisesti. Aloite osoittaa Venäjän varauksellista suhtautumista Naton laajenemiseen.

Venäjän aloitetta on tarkasteltava myös transatlantisen yhteistyön näkökulmasta. Venäjä arvostelee Yhdysvaltain pyrkimystä vahvistaa johtoasemaansa maailmassa. Medvedevin ehdottaman Euroopan turvallisuussopimuksen maantieteellinen alue määritellään kuitenkin perinteiseen ETYK/ETYJ-tapaan: Vancouverista Vladivostokiin.

Aloitetta koskevaan keskusteluun tulee heijastumaan myös Georgian konfliktin jälkeinen tilanne sekä Medvedevin ja Sarkozyn 6 kohdan suunnitelman toteutuminen. Kansainväliset tarkkailijat (EUMM, ETYJ) eivät tässä vaiheessa ole pystyneet toimimaan Etelä-Ossetian tai Abhasian alueella.

Venäjä on aiemmin 90-luvulla tehnyt ETYJin puitteissa jossain määrin vastaavankaltaisia aloitteita, jotka eivät kuitenkaan tuolloin johtaneet tuloksiin. Lähtökohdat uuden keskustelun avaamiselle ovat haastavat, mutta toisaalta keskustelu saattaa avata mahdollisuuksia edetä tämänhetkisten ongelmien käsittelyssä.

Keskustelua aloitteesta tullaan jatkamaan niin ETYJin puitteissa kuin myös EU-maiden kesken.

Aloitteesta käytävä keskustelu on merkittävää myös EU-yhteistyön näkökulmasta ja siksi on tärkeää, että aloitteesta keskustellaan myös EU:n puitteissa ja että EU jäsenmailla olisi yhdensuuntainen näkemys aloitteesta. EU:n ja Venäjän välinen turvallisuuspoliittinen vuoropuhelu on viime vuosina vähittäin vahvistunut ja myös alueellisista kriiseistä käydään aiempaa avoimempaa vuoropuhelua. Tässä vaiheessa on vaikeaa arvioida, mitä vaikutuksia ehdotuksella tulisi olemaan EU:n ja Venäjän välisten suhteiden ja turvallisuuspoliittisen vuoropuhelun kehitykselle.

Ulkoministeri Lavrov on ehdottanut Medvedevin aloitetta ETYJin joulukuun ulkoministerikokouksen asialistalle - käytännössä lounasaiheeksi. Uudet aloitteet Euroopan turvallisuudesta nousevat keskeisesti esille joulukuun kokouksen valmisteluissa.